Formidling av kulturminner

Veileder for skilting av kulturminner, kulturmiljøer og kulturlandskap i Ringsaker

Ringsaker kommune

KULTURARV: Tolvsteinringen (jernalderen) nord for Moelv er et automatisk fredet kulturminne. *Foto: Innlandet Fylkeskommune*

FORORD

FORMIDLING AV KULTURARV

«Formidling av kulturminner - Veileder for skilting av kulturminner, kulturmiljøer og kulturlandskap i Ringsaker» er et verktøy for utarbeidelse av informasjonskilt knyttet til kulturarv i Ringsaker.

Skilt med en viss likhet hva gjelder utforming, bruk av farger og skrifttyper gir en positiv gjenkjennelseseffekt. Det skaper en helhetlig opplevelse av formidling av kulturarv, uavhengig av tidsperioder og tematikk.

Kulturminner er en kilde til kunnskap og opplevelse. Formidling er viktig. Gjennom skilting av kulturminner og kulturmiljøer kan mangfoldet av Ringsakers kultur-, nærings- og sosialhistorie gjøres mer tilgjengelig for folk flest. Det er et mål for Ringsaker kommune at kulturminner skal være et utgangspunkt for formidling og opplevelser, jfr. «Kommunedelplan for Kulturminner og Kulturmiljø av 7.2.2018».

Gjennom kulturminneformidling bygges respekt og forståelse for de ressurser de ulike kulturminnene representerer. Det er et ønske at kulturarven brukes som en ressurs i en bærekraftig samfunnsutvikling.

Kulturminner kan være godt egnet som turmål, og det er potensial i bruken av kulturminner i friluftssatsinger og i attraksjonsutvikling.

Friluftsopplevelser kan få en ekstra dimensjon ved kjennskap til lokale kulturminner og kunnskap til å gjenkjenne fortidsminner i landskapet.

Frivillige organisasjoner gjør et viktig arbeid med å ta vare på lokal kulturarv. Tilrettelegging, skjøtsel og formidling er sentralt for god kulturminneforvaltning. Skilting av kulturminner og kulturmiljøer er et godt virkemiddel i arbeidet med formidling.

INNHOLDSFORTEGNELSE

1 | Samarbeid om skilting av kulturminner og kulturmiljøer i Ringsaker Side 3
2 | Prioritering av skilt Side 3
3 | Tilskudd til automatisk fredete kulturminner Side 3
4 | Skiltmyndigheter Side 3
5 | Generelle råd om utforming og plassering av skilt Side 4
6 | Lokale råd om utforming av skilt Side 5
7 | Retningslinjer for Ringsaker kommune Side 6
8 | Aktuelle begreper Side 7

1

SAMARBEID OM SKILTING AV KULTURMINNER OG KULTURMILJØER I RINGSAKER

Skilting kan foregå i samarbeid mellom den/de som skal utføre skilting og skjøtsel, grunneier hvor kulturminnet ligger og Ringsaker kommune og/eller Innlandet fylkeskommune.

Historielag, velforeninger, museer, Statens naturoppsyn og andre offentlige aktører kan være aktuelle samarbeidspartnere. Hvert enkelt prosjekt må ha en forankring hos grunneier før tiltak iverksettes.

2

PRIORITERING AV SKILT

Ringsaker kommune vil prioritere å delta i samarbeid om skilting av kulturminner, kulturmiljøer og kulturlandskap på bakgrunn av følgende kriterier:

- Kulturminner med nasjonal verdi
- Kulturminner med lokal verdi og allmenn interesse
- Samarbeid med frivillige lag og foreninger
- Kulturminner og kulturmiljøer som er oppført i «Kommunedelplan for Kulturminner og Kulturmiljøer av 7.2.18»
- Allerede igangsatte skiltprosjekter
- Skilting for å sikre spesielt utsatte kulturminner for slitasje

KIRKEARV: Brøttum kirke fra 1790 er en av fem listeførte kirker i Ringsaker.

Antall skilt og hvilke kulturminner eller kulturmiljøer som prioriteres, er avhengig av ulike forhold. En liste eller tidsintervall kan vanskelig settes opp. Tilstrekkelige ressurser er forutsetning for arbeidet.

3

TILSKUDD TIL AUTOMATISK FREDETE KULTURMINNER

Det er mulig å søke Riksantikvaren om støtte til skjøtsel, dokumentasjon, formidling og andre tiltak som gir økt tilgjengelighet eller som bidrar til å redusere slitasjen på automatisk fredete kulturminner. Søknad sendes til Innlandet fylkeskommune.

Ringsaker kommune kan yte tilskudd til skilting og andre formidlingstiltak med mål om økt kunnskap om lokal kulturarv for folk flest. Tiltak tilrettelagt for barn prioriteres.

Det kan også ytes tilskudd til spesielle miljøtiltak som har til formål å fremme natur- og kulturminneverdiene i jordbrukets kulturlandskap, såkalte SMIL-midler.

Vedtaksmyndighet for kommunale tilskuddsmidler ligger henholdsvis hos kultursjef og landbrukssjef.

4

SKILTMYNDIGHETER

Myndighet for oppsetting og nedtaking av serviceskilt og virksomhetsvisning er følgende, jf. skiltforskriften §29:
På riksveg: Regionvegkontoret
På fylkesveg: Regionvegkontoret
På kommunal veg: Kommunen
På privat veg: Regionvegkontoret

Regionvegkontoret kan også treffe vedtak for skilting på kommunal veg dersom skilting på riksveg, fylkesveg eller privat veg må suppleres med skilt på kryssende kommunal veg. Kommunen har ikke slik myndighet for skilting på kryssende riksveg eller fylkesveg.

5

GENERELLE RÅD OM UTFORMING OG PLASSERING AV SKILT

Plassering:
Vurder hvor skiltet skal plasseres slik at plasseringen tar hensyn til andre forhold på stedet. Dersom skiltet skal plasseres på eller like ved et kulturminne eller kulturmiljø som er fredet etter kulturminneloven, må plasseringen avklares med regional kulturminneforvaltning i Innlandet fylkeskommune.

Dersom skiltet skal plasseres i et område med verdifulle naturverdier, må Statsforvalteren i Innlandet forespørres. Skilt bør plasseres på plant underlag og med mulighet for å gå inntil uten hindringer.

FLERE SPRÅK: Informasjonsskiltet utenfor Nes kirke har hovedtekst på norsk og et sidefelt med engelsk tekst. QR-kode er brukt for å gi publikum mulighet til å se dronefilm av området samt lese teksten på tysk. Skiltet har også en tidslinje som raskt plasserer kulturminnet i historien.

Tekst:
Teksten bør være lettlest. Faguttrykk og unødige fremmedord bør unngås. Vurder tekstmengden. Bilder og illustrasjoner vekker interesse.

Språk:
Tekst på skilt bør være skrevet på minimum to språk. Bruk av QR-kode for henvisning til en nettside med et annet språk kan være et alternativ.

Bilder og illustrasjoner:
Bilder og illustrasjoner kan med fordel brukes for å illustrere og levendegjøre teksten. Bruk av foto og illustrasjoner må avklares med eier (copyright). Fotograf/illustratør skal som hovedregel krediteres ved bruk av bilde.

Vernestatus:
Dersom kulturminnet eller kulturmiljøet som skiltes er fredet etter kulturminneloven, skal vernestatus gå fram av informasjonsskiltet.

Utforming:
Vurder fontstørrelse i tillegg til farge på tekst og bakgrunnsfarge slik at innholdet på skiltet blir lett å lese. Bevisst bruk av farger og kontraster kan ha stor betydning for skiltenes lesbarhet når det gjelder personer med redusert syn:

• Det skal være en luminanskontrast på minimum 0,8 mellom tekst og bakgrunn.

• Skrifttypen bør være ren uten seriffer (føtter) og ikke kursiv. Bruk av store bokstaver bør unngås, da dette foringer lesbarheten.
Kun stor forbokstav, resten små bokstaver.

• Vurder høyden på skiltet. Bruk gjerne skråstilte lave skilt, da disse er lesbare både for barn og rullestolbrukere.

• Skiltet må plasseres slik at det er tilgjengelig for besøkende, og det skal tilrettelegges for universell tilgjengelighet dersom det er mulig.

• Skilt bør ha matt overflate for å unngå reflekser.

• Gjennomlyste skilt skal ha lys tekst på mørk bakgrunn.

• Avstanden til skiltet bestemmer hvor store bokstavene skal være for at informasjonen skal være mulig å lese:

Leseavstand:	**Versaler i millimeter:**
1 meter	6 mm.
2,5 meter	12 mm.
5 meter	23 mm.
10 meter	45 mm.

DIGITAL TEKNOLOGI - MANGE MULIGHETER

Bruk av QR-koder for henvisning til nettsider, ulike apper eller audiovisuelle verktøy gir rom for utfyllende informasjon utover det som er hensiktsmessig å gi i et informasjonsskilt.

6

LOKALE RÅD OM UTFORMING AV SKILT

Ringsaker kommune ønsker en helhetlig og gjenkjennelig skilting av kulturminner i kommunen. Ved skilting hvor lag og foreninger samarbeider med Ringsaker kommune, ønsker vi at skiltene utarbeides i samsvar med kommunens visuelle identitet.

Fundament og stolper

Type feste eller fundamentering er først og fremst avhengig av grunnforhold der skilt skal plasseres. Valg av løsninger som i liten grad krever vedlikehold er å foretrekke. Vurder om skilt eventuelt kan festes på andre eksisterende objekter i nærheten av kulturminnet, eksempelvis et gjerde.

Ved valg av frittstående skilt anbefales runde stolper med hensyn til gjenkjennelseseffekt.

Anbefalt farge på skilt

Brune serviceskilt gir opplysning om severdigheter, aktiviteter, friluftsliv med mer, og retter seg mot turister og andre fritidsreisende.

Det oppfordres til at tilvisningsskilt og orientering om kulturminner og kulturmiljøer utenfor bysentrum bruker den brune fargeskalen som finnes i kommunens fargepalett (se illustrasjon i neste spalte).

Til skiltfeste og stolper anbefales den nest mørkeste brunfargen, CMYK 19 81 83 64. Skiltet får et ryddig uttrykk om også selve skiltet er i samme brunfarge med hvit tekst.

PANTONE 468 C C6 M13 Y41 K5	PANTONE 479 C C14 M50 Y51 K27	PANTONE 478 C C19 M81 Y83 K64	PANTONE 476 C C50 M78 Y79 K78

BRUK DISSE: Dette er bruntoner i kommunens fargepalett. Den nest mørkeste fargen anbefales på skiltfeste og stolper.

Anbefalt font

Skrifttypen «Corbel» anbefales. Det er en lettlest og kostnadsfri font.

Bruk av kommunens logo

Ringsaker kommunes logo er en fast komposisjon med kommunevåpenet til venstre og navnetrekket til høyre. Kommunevåpen og navnetrekk skal ikke separeres fra hverandre. Ringsaker kommune er et langt navn, og ved å sette navnet på to linjer blir logoen mer kompakt og enklere å plassere.

Logoen står, såfremt det er mulig, alltid i rødt (fargekode: 100M og 100Y). I tilfeller der farger kan brukes, men navnetrekket ikke har tilstrekkelig kontrast til bakgrunnen, kan det settes i hvitt for å sikre lesbarheten. Der det ikke er mulig å bruke rød-fargen, kan sort eller hvit versjon av logoen brukes. Logoen skal alltid omgis av tilstrekkelig luft. Les mer om bruk av kommunens logo her.

SLIK KAN DET GJØRES: Bildene viser eksempler på skilt med skiltfeste og stolper i brunt og anbefalt skrifttype «Corbel», en lettlest og kostnadsfri font. Skiltet til høyre har i tillegg hvit tekst på brun bakgrunn. Bilder, illustrasjoner, kart og QR-kode er med på å vekke interesse hos publikum.

7

RETNINGSLINJER FOR RINGSAKER KOMMUNE

Visuell identitet

Informasjonsmateriell som utvikles av Ringsaker kommune følger de muligheter som finnes i «Profilveileder for Ringsaker kommune». Denne inneholder visuelle grunnelementer og regelverk for hvordan disse skal brukes i kommunikasjon.

Bymiljø

Ringsaker kommunes første hovedfarge er rød, den andre hovedfargen er grå. Gråfargen egner seg til tekst på hvit bakgrunn og gir en god balanse sammen med rødfargen.

Skilting av kulturminner og kulturmiljø i bysentrum eller bynære strøk utarbeides med hovedregel hvit tekst på grå bakgrunn (CMYK 60 30 20 80 RAL7016). Skiltfeste og stolper i samme fargekode.

Font

Kommunens offisielle skrifttype heter «Campton». Bruk Campton Book på brødtekst og Campton Medium på titler.

LOGO: En elg pryder Ringsaker kommunes kommunevåpen fra 1985. Inspirasjonen kom fra helleristninger av elg funnet ved Stein gård i Moelv. Kommunevåpenet er tegnet av Arne Løvstad (1927 - 2020). Last ned logoen her.

INDUSTRIHISTORIE: I Mjøsparken i Brumunddal er stedets historie fortalt gjennom bilder og tekst. For skilting av kulturminner i bysentrum brukes gråfargen CMYK 60 30 20 80 RAL7016. Skrifttypen er «Campton».

8

AKTUELLE BEGREPER

Kulturminne
Med kulturminner menes alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til. (Kulturminneloven §2)

Kulturmiljø
Med kulturmiljøer menes områder hvor kulturminner inngår som del av en større helhet eller sammenheng. (Kulturminneloven §2)

Fredet
Et objekt (en bygning, en del av en bygning, et anlegg m.m.) eller et miljø kan være fredet i henhold til kulturminneloven (KML). Det betyr at objektet eller miljøet har nasjonal kulturhistorisk betydning. Fredning er den sterkeste form for vern. Et fredet objekt/miljø er underlagt særlige fredningsbestemmelser og skal bevares, holdes ved like og i utgangspunktet ikke forandres. Lovlig forandring kan bare skje som følge av at kulturminnemyndigheten (det vil si Riksantikvaren eller den som bemyndiges) dispenserer fra bestemmelsene og gir tillatelse. Alle bygninger, anlegg, miljø eller rester av samme fra før 1537, er i sin helhet automatisk fredet. Stående bygninger fra tiden mellom 1537 og 1650 er automatisk fredet. Bygninger og anlegg fra tiden etter 1537/1650 kan være fredet etter særskilt vedtak. Også hele miljøer kan være vedtatt fredet. Alle kirker bygget før 1850, og særlig verdifulle kirkebygninger fra tiden etter 1850, er oppført på Riksantikvarens liste over særlig verneverdige kirker (listeførte kirker).

Regulert til bevaring
Verdifulle kulturminner kan sikres gjennom kommuneplaner og reguleringsplaner. Etter gammel plan og bygningslov (plan og bygningsloven av 1985) ble dette gitt gjennom regulering til bevaring med tilhørende bestemmelser. Disse gjelder der reguleringsplanen ikke er erstattet av ny.

Bevaringsverdig / verneverdig
Begrepene brukes om hverandre og betyr det samme; at kulturmiljø eller kulturminne er så verdifulle at de bør bevares/vernes på en eller annen måte. Ofte brukes bevaringsverdig om kulturmiljø eller om kulturminner som bør reguleres til spesialområde for bevaring av kommunen, men innebærer ikke i seg selv noen formell vernestatus.

Bevaring
Å ta vare på uten vesentlige endringer.

Vedlikehold
Å holde i god stand og unngå forfall.

Restaurering
Hel eller delvis tilbakeføring, i samarbeid med fagfolk med tilstrekkelig kunnskap og erfaring.

Istandsetting
Reparasjonsarbeid for å bringe en bygning, del av en bygning eller et annet objekt opp på et ordinært vedlikeholdsnivå, slik at bare løpende vedlikehold vil være nødvendig senere.

Autentisk
Det ekte og opprinnnelige, sett opp mot noe, for eksempel stilperiode, byggeskikk, stilart m.m.

SVEINHAUGEN: På Sveinhaug gård like ved Ringsaker kirke ligger en gravhaug fra yngre Jernalder. Den er et automatisk fredet kulturminne. *Foto: RicardoFoto/Ringsaker kommune*

HESTHAGEN. Husmannsplassen Hesthagen på Åshøgda ble ryddet i første halvdel av 1800-tallet. Plassen ble fredet av Riksantikvaren i 2007. *Foto: RicardoFoto/Ringsaker kommune*

SKILTING
AV KULTURMINNER

- La historien og budskapet være i sentrum
- Ha respekt for kulturminnet og kulturmiljøet
- Husk at det enkle ofte er det beste

Ringsaker kommune